

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 10/3 2021 s. 875-902, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

BALKANLARDAN ANADOLU'YA YÖNELİK GÖÇLERİN MEKÂNSAL ETKİLERİNE BİR ÖRNEK: BULGARİSTAN KAYNAKLI GÖÇLERİN BURSA-OSMANGAZİ İLÇESİNDE YER ADLARINA ETKİSİ*

İbrahim EŞİM**

Serhat ZAMAN***

Geliş Tarihi: Mart, 2021

Kabul Tarihi: Haziran, 2021

Öz

Göç hareketleri, mekân üzerinde çeşitli etkilere neden oldukları için coğrafya biliminin de çalışma alanına girmektedir. Bu çalışmanın amacı, Bursa-Osmangazi sınırları içerisinde Bulgaristan kaynaklı göçlerin meydana getirdiği mekânsal etkilerden birisi olan yer adlarını ortaya koymaktır.

Bu çalışma, nitel araştırma yönteminin etnografik deseni kullanılarak hazırlanmıştır. Çalışma çeşitli veri toplama süreçlerinin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Göç ile ilgili bazı kamu kurumları ve göçmenlerin kurduğu sivil toplum organizasyonlarından tarihi bilgi, belge ve istatistikler temin edilmiştir. Saha çalışmalarında ise coğrafi gözlem çalışmaları ve mülakat uygulamaları ile veriler toplanmıştır.

Bu araştırma ile Bulgaristan kaynaklı göçlerin Bursa İli Osmangazi İlçesi'nde belirgin bir takım mekânsal etkilere neden olduğu ve özellikle yer adlarında önemli sayıda göçün izinin yaşatan cadde, sokak, mahalle gibi kentsel yerleşim isimleri tespit edilmiş ve bunlar haritalanmıştır. Böylece uluslararası bir göç niteliğinde olan Bulgaristan Türklerinin Anadolu'ya göçlerinin önemli noktalarından birisi olan Bursa'da göçmenlerin geldikleri ülke ile kültürel açıdan yüksek uyumu ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Göç, mekânsal etki, yer adları, Bulgaristan kaynaklı göçler, Bursa-Osmangazi.

AN EXAMPLE ON SPATIAL EFFECTS OF IMMIGRATION FROM BULGARIA TO ANATOLIA: THE EFFECT OF IMMIGRATION RESULTING FROM BULGARIA ON PLACE NAMES IN BURSA BURSA - OSMANGAZI

Abstract

Because migration movements cause various effects on space, they are also included in the discipline of geography. The aim of this study is to reveal

* Bu makale "Balkanlardan Anadolu'ya Yönelik Göçlerin Mekânsal Etkileri (Bursa'daki Bulgaristan Göçmenleri Örneği)" isimli yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir.

** Arş. Gör.; Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, ibrahimesim@uludag.edu.tr

*** Prof. Dr.; Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, serhatzaman@uludag.edu.tr

the place names, one of the spatial effects caused by the immigrations resulting from Bulgaria within the borders of Bursa-Osmangazi.

This study was developed using the ethnographic design of qualitative research method. The study has emerged as a product of various data collection processes. Historical information, documents and statistics were obtained from some public institutions related the immigration and non-governmental organizations established by immigrants. In the field studies, data were collected through geographic observation and interviews.

With this research, it was determined that the immigrations originating from Bulgaria caused certain spatial effects in Osmangazi District of Bursa Province, and on the place names including the names of urban settlements such as streets, avenues, neighbourhoods that still had the traces of a considerable amount of migration and these were mapped. Thus, it was demonstrated that in Bursa, one of the important points of the Bulgarian Turks immigrating to Anatolia, which is an international immigration, the high cultural harmony of immigrants with the country of origin has been demonstrated.

Thus, a high cultural harmony was demonstrated between the immigrants' country of origin and Bursa, which is one of the important points of the Bulgarian Turks' immigration, which is considered as an international immigration, to Anatolia.

Keywords: Immigration, spatial effect, place names, immigration originating from Bulgaria, Bursa-Osmangazi.

Giriş

İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olan göç, “nüfusun sürekli (=devamlı) yaşama yerlerini, yani doğdukları yerleri; bireysel olarak, aile ya da gruplar biçiminde terk ederek, geçici veya devamlı olarak yaşamak amacıyla, bir başka yere gitmesi” şeklinde tanımlanmaktadır (Doğanay ve Orhan, 2019, s. 165). Bir nüfus hareketi olarak göçe katılan kişilere ise göçmen adı verilmektedir.

Yukarıdaki tanım incelendiği zaman bir insan hareketliliğinden bahsedildiği görülmektedir. Bu hareket sonucunda sadece insanlar yer değiştirmemektedir. Onlarla birlikte sahip oldukları kültürel değerler de taşınmaktadır. Bunun sonucunda ise gidilen yerde yeni bir nüfus dağılımının yanı sıra kültürlerarası etkileşim de oluşmaktadır ve gidilen yerin ekonomik, sosyal ve politik yapısı da değişmektedir. Böylece “göç hareketi toplumların sosyo-kültürel, ekonomik, politik gibi tüm yapısı ile doğrudan ilişkili olan ve etkileyen bir olgu haline gelmektedir” (Mutluer, 2003, s. 9). Göçmenlerin kültürel değerlerinin mekâna yansımaları yer adları üzerinde de görülebilmektedir. Çünkü “insanların yaşadıkları toprak parçalarına vurdukları ilk damgalar, kültürlerinde yer adları olarak karşımıza çıkmaktadır” (Yıldırım, 1984, s. 164).

Yunanca *topos*: yer, *onoma*: ad kelimelerinden türeyen toponim, “yer adı” ya da “coğrafi” ad demektir. (Hacaloğlu, 2002, s. 27). Onomastik olarak bilinen yer ve insan adları bilgisinin bir dalı olan toponimi, kısaca yer adlarını inceleme konusu olan ve belli bir yeri veya yöreyi belirleyen ad olarak tanımlanmaktadır (Eröz, 1984, 43; Kayserili, 2015, s. 653). Toplumsal kültürün taşınmasında ve gelecek nesillere aktarılmasında önemli roller üstlenen yer adları aynı zamanda tarihi olayların, önemli kişilerin, mekânsal bir özelliğin ya da coğrafi konunun yansımasıdır (Deniz ve Ersöz, 2020, s. 536).

İnsanlar iletişimi kolaylaştırmak için hem kendisine ve çevrelerindeki diğer insanlara hem de nesnelere çeşitli adlar koymuşlardır (Arslan ve Diyapoğlu, 2018, s. 2041). Bundan dolayı adlandırma, insanlık tarihi kadar eski olan olgulardan birisidir. Yaşanılan ortamda bulunan çeşitli nesnelere adlandırılması coğrafi mekânın bütünleşmesinde önemlidir. Böylece mekân üzerinde herhangi bir şey diğerinden kolayca ayırt edilebilmektedir (Aliağaoğlu ve Uzun, 2011, s. 123). Yer adları sayesinde mekânın anlamlandırılması gerçekleşmektedir. Bundan dolayı “coğrafi ad, her şeyden evvel, unvan demektir. Bu fonksiyonu nedeniyle coğrafi adları sosyal hayatın dışında tutmak hiçbir zaman ve hiçbir şekilde mümkün değildir” (Hacaloğlu, 2002, s. 28). Böylece toponimi, tarih, sosyoloji, halk bilimi, kültür bilimi vb. gibi bilim dalları mensuplarının ilgi alanına girse de coğrafi olayların geliştiği, etkilediği ve etkilendiği yerin adlandırılması en çok coğrafyacıları ilgilendirmektedir (Bulut, 1996, s. 30). Özetle insan ile mekân arasındaki ilişkinin net bir şekilde görebileceğimiz yerlerden birisi de toponimidir (Türkan, 2020, s. 63). Bunun için toponimi coğrafya ilminin de çalışma alanına girmektedir.

İnsanlar yaşadıkları yerlere isim verirken çevrelerindeki fiziki unsurların yanı sıra o yerin beşeri ve ekonomik özelliklerini de göz önünde bulundurlar ve kendi dil kültür ve adetlerine uygun olan isimleri verirler (İbret, 2003, s. 53). Bundan dolayı bir yerin başta coğrafi ve tarihi olmak üzere genel karakterini tanıma ve tanıtmada yer adlarının büyük önemi vardır (Alagöz, 1984, s. 11). Yani yer adları aynı zamanda mekânın hafızasıdır. O yerin geçmişi hakkında bilgiler vermektedir. Çünkü her bir ad, ait olduğu etnik grup için, üzerinde yaşanılan toprakla ilgili ayrı bir anlama sahiptir” (Yıldırım, 1984, s. 164). Böylece her toplum, yaşadıkları coğrafyayı adlandırarak kendileri için anlamlı kılmışlardır. Zaman içerisinde bu yerlerin el değiştirmesi, beraberinde yer adlarının da değişmesine neden olmuştur. Yani bazı isimlerin kullanılması devam etse de her gelen toplum mevcut yer adlarını kendi dillerine göre değiştirmiştir (Karaçetin, 1984, s. 219). Kısaca yer adları, kültürel birikimin bir parçası olarak dile dökülmüş hâlidir (Orhan, 2020, s. 279). Bundan dolayı yer adları hem bir kültürel coğrafi görünümdeki önemli özelliklerden birisidir hem de oranın nasıl bir yer olduğu hakkında da ipuçları verebilir (Farajzadya ve Bulut, 2016, s. 121). Bu doğrultuda çalışma sahamızı oluşturan Osmangazi ilçesindeki yer adlarına bakılarak Bulgaristan göçmenlerinin yaşadıkları mahalle, sokak ya da caddeler hakkında bilgi sahibi olabiliriz.

Yerlerin isimlendirilmesinde birçok unsur etkili olmaktadır. Bunlardan birisi de göçlerdir. Çünkü insanlar önceden yaşadıkları yerlerdeki isimleri yeni iskân yerlerine de vermektedirler (Koca ve Yazıcı, 2011, s. 3). Geçmişten günümüze kadar süregelen bu durum Bulgaristan kaynaklı göçlerde de söz konusu olmuştur. Nitekim ileri ki sayfalarda Bulgaristan kökenli birçok kelimenin çalışma sahamız olan Osmangazi ilçesinde mahalle, sokak ya da cadde gibi birçok yere verildiği görülecektir.

Mekânın adlandırılması yerel yönetimler tarafından da yapılmaktadır. Ancak yönetimlerin ideolojik düşünceleri burada etkili olabilmektedir. Nitekim ilgili yönetimler ideolojik düşüncelerini yansıtan kelimeleri, cadde, sokak vb. gibi yerlerin isimlendirilmesinde kullanarak şehirselleşen mekânda egemenliklerini kurma ve yansıtmaya amacı gütmektedirler (Günel, 2012, s. 193). Bunun yanı sıra ilgili belediye ya da kurum adlandırma işlemi yaptığı zaman orada yaşayan insanların özelliklerini de dikkate alarak isimler verebilirler. Bu durum Osmangazi ilçesinde de görülmektedir. Bursa merkezde daha sonraki süreçte ise Osmangazi ilçesi sınırlarına dâhil edilen Bulgaristan kaynaklı göçler sonucu kurulan yerleşmelerin

alandırılmasına ve çoğunlukta Bulgaristan göçmenlerinin de yaşadığı mahalle, cadde ve sokak gibi mekânsal objelere de yansımaktadır.

Osmanlı Devleti'nin 550 yıllık Balkanlar'daki hâkimiyeti boyunca, Anadolu'dan binlerce Türk buraya göç ederek yarımadanın Türkleşmesinde etkili olmuştur. Ancak 18. yüzyılın sonu itibariyle Osmanlı Devleti'nin güç kaybetmeye başlaması ve Fransız İhtilali ile fitili ateşlenen Milliyetçilik akımı sonucunda Balkanlarda yaşayan diğer halklar Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmaya başlamışlardır. Böylece Balkanlarda yaşayan Müslüman-Türklerin Anadolu'ya doğru göç hareketleri başlamıştır.

Balkanlar'dan Anadolu'ya yönelik göçlerin yoğun bir şekilde yaşandığı ülkelerden birisi de Bulgaristan olmuştur. Homojen bir devlet yapısı kurmak amacıyla Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanan Bulgarlar için Türkler en büyük engel olarak görülmüştür. Bundan dolayı da Yunanlıların yaptığı gibi Bulgar çeteleri de savaş öncesinde hesaplanmış siyasal eylemleri olarak kadın, çocuk demeden yüzyıllar boyunca beraber yaşadıkları Türkleri öldürmüşlerdir (Burma, 2012, s. 68-69). Bunların yanı sıra Bulgarlar, ülkelerinde yaşayan Türkleri mallarına el koyarak, gelenek ve göreneklerini rahat bir şekilde yaşamalarını engelleyerek, dinî vazifelerini yerine getirmelerine izin vermeyerek, Türkçe yazılmış gazete, kitapları kaldırıp Türk okullarını kapatarak veya Türkçe isimlerinin yerine Bulgarca isimlerinin verilmesi gibi asimilasyon politikaları ile oluşturulan baskı ve zulümlerle zorunlu göçlere tabii tutmaya başlamışlardır. Bundan dolayı 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda başlayan ve 1989 yılına kadar kimi zaman kitleler halinde 112 yıl boyunca devam eden Bulgaristan'dan Türkiye'ye yönelik yapılan zorunlu göçlerin en büyük nedeni uygulanan bu baskı ve zulümler olmuştur. Ayrıca Türk ve Bulgar devletlerinin aralarındaki ilişkiler, göç hareketlerini de etkilemiştir. Ancak ilişkilerin iyi olduğu dönemlerde dahi göç hareketleri durmamıştır.

Bulgaristan'dan Anadolu'ya doğru gerçekleşen ilk göç hareketi 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda yaşanmıştır. 93 Muhacereti olarak da adlandırılan bu kitlesel göç hareketi sonucunda McCharthy'nin (2018) değişik kaynaklardan derlediği bilgilere göre 1877-1880 tarihleri arasında yaklaşık 1.333.550 Müslüman-Türk muhacir olarak başta Anadolu olmak üzere Osmanlı hâkimiyeti altındaki yerlere doğru göç etmeye başlamışlardır.

Bulgaristan Türklerinin göç hareketleri, Türkiye'de cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Bu dönemde de meydana gelen göçlerin ana nedeni değişmeyerek Bulgaristan hükümetlerinin uyguladıkları baskıcı politikaları olmuştur. Nitekim cumhuriyetin ilanından 1949 yılına kadar 220.041 Bulgaristan Türkü, Türkiye'ye göç etmiştir (Şimşir, 2012, s. 229-230).

1950-1951 yılları Bulgaristan kaynaklı yeni bir kitlesel göç hareketine sahne olmuştur. Bu dönemde, 52.185 göçmen 1950 yılında, 102.208 göçmen ise 1951 yılında olmak üzere toplamda 154.394 Bulgaristan Türkü, Türkiye'ye zorunlu olarak göç etmişlerdir (Başvekkâlet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü Çalışmaları, 1955, s. 56). Ayrıca 1951 yılında alınan karar doğrultusunda 1950 yılından itibaren gelen göçmenlerin iskânlı göçmen olarak kabul edileceği belirtilmiştir (Çolak, 2013, s. 128). Böylece göçmenlerin hızlı bir şekilde yerleştikleri yerlere alışıarak üretici konuma geçmeleri amaçlanmıştır.

1950-1951 yıllarında meydana gelen göç hareketi sonucunda akrabaların ayrılması sorunu 17 yıl sonra bir kez daha Bulgaristan Türklerinin göç etmesine neden olmuştur. 1950-1951 döneminde gelen göçmenlerin ayrı kaldıkları akrabalarıyla tekrar birleşmek istemeleri Türkiye ve Bulgaristan hükümetleri arasında 22 Mart 1968 yılında Yakın Akraba Göçü Antlaşması'nın

imzalanmasına neden olmuştur (Korkmaz ve Öztürk, 2017, s. 276). 1969 yılında yürürlüğe giren bu antlaşma ile 1978 yılına kadar hemen hemen her çarşamba günleri üç yüz kadar göçmen Edirne-Karaağaç İstasyonuna getirilmiştir. 10 yılın sonunda ise Bulgaristan'dan Türkiye'ye serbest göçmen olarak 130.000 Türk gelerek aileleriyle birleşmiştir (Şimşir, 2012, s. 361).

Bulgaristan kaynaklı Türkiye'ye doğru yapılan son kitlesel göç hareketi ise 1989 yılında meydana gelmiştir. Ülkedeki Komünist rejimin uyguladığı asimilasyon politikası sonucunda milli benliklerini kaybetmek istemeyen Bulgaristan Türkleri bir kez daha kitlesel göçle karşı karşıya kalmışlardır. Bu dönemde Türkiye'ye toplamda 345.960 Bulgaristan Türkü göç etmiştir (Konukman, 1990, s. 61). Ancak gelen göçmenlerden %35,5'ine tekabül eden 133.272 kişi hem Bulgaristan'daki mal varlıklarını hem de kazanmış oldukları sosyal haklarını kaybetmemek için Bulgaristan'a geri dönmüştür (Konukman, 1990, s. 70-71). Böylece 212.688 soydaşımız Türkiye'de kalarak iskân edilmiştir.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda başlayan ve 1989 yılına kadar devam eden Bulgaristan kaynaklı göçleri, göç sınıflandırmalarına göre değerlendirildiği zaman politik baskılar sonucunda zorunlu olarak meydana gelmiş daimi süreli, uluslararası kitlesel göç hareketidir. Göçmen sınıflandırmasına göre ise Bulgaristan Türkleri iskânlı ya da serbest göçmen statüsüne sahip olarak ülkeye giriş yapmışlardır. Ancak gelen göçmenlerin büyük bir çoğunluğu iskânlı göçmen statüsünde oldukları için devlet eliyle ülkenin çeşitli illerine iskânları yapılmıştır. En fazla göçmen yerleştirilen illerden birisi de Bursa olmuştur. Bursa'nın sahip olduğu coğrafi konumunun yanı sıra göçmenlerin eş, dost ya da akrabalarının yoğun bir şekilde bulunması bu durumun başlıca nedenleri arasındadır. Nitekim 93 Muhaceretinin başladığı tarihten 1886 yılına kadar Bursa şehir merkezine 15.253 muhacirin iskân edildiği belirtilmektedir (Saribal, 2018, s. 89). İpek'in (1994) 1303 (1885-1888) Hüdavendigar Vilayeti Salnamesinden aktardığına göre Bursa Kazasına toplam 5.305 haneden oluşan 20.853 kişi iskân edilmiştir. Bunlar içerisinde Rumeli'den gelenlerin sayısı 1.656 aileden oluşan 6.338 kişidir. Yani bu tarihte Bursa kazasına iskân edilen muhacirlerin %30,3'ü Rumeli'den gelmiştir.

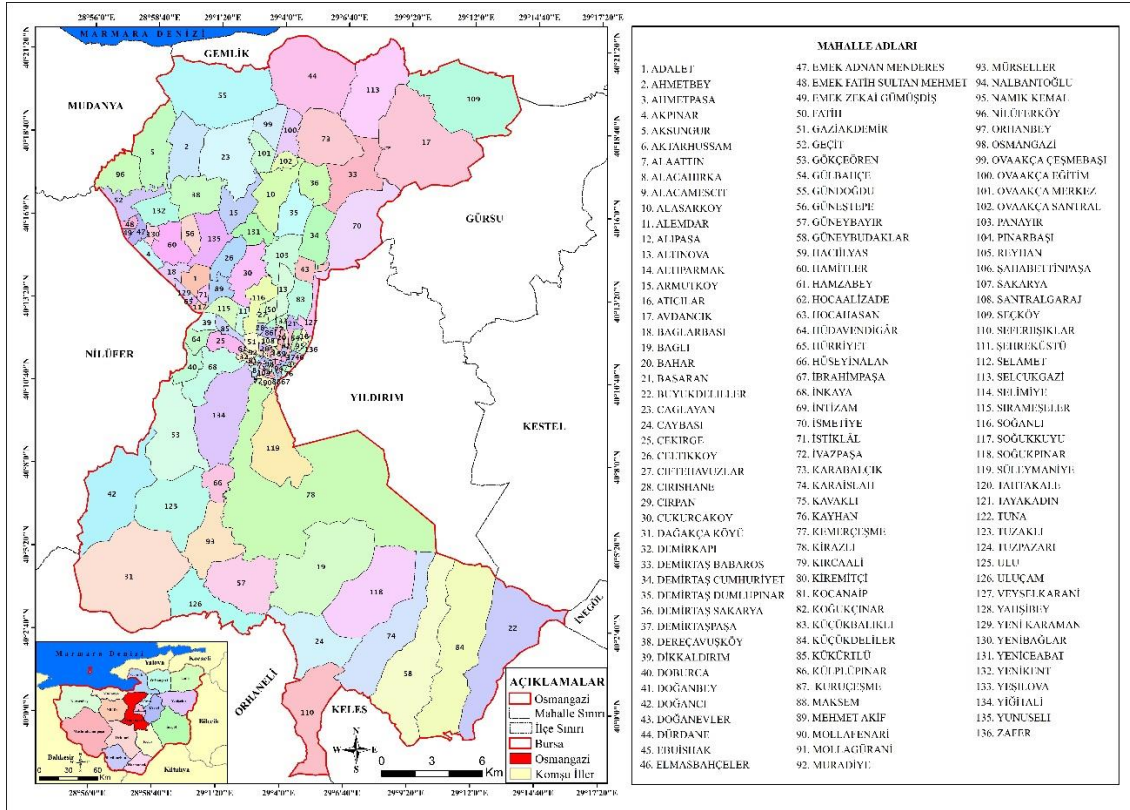
Balkan Savaşları sonucunda meydana gelen göçlerde de iskân merkezlerinden birisi de Bursa olmuştur. Ancak Bursa'ya gelen muhacirlerin sayılarında kaynaklara göre farklılıklar görülmektedir. Nitekim Halaçoğlu (2014) çeşitli zamanlarda gönderilen göçmenlerin sayısının kısa sürede 18.000'e yaklaştığını belirtirken, Kaplanoğlu ve Kaplanoğlu (2014) ise Hikmet gazetesinden aktardığına göre 1912 yılının Kasım ayına kadar gelen göçmen sayısının 8.000 olduğunu belirtmektedir. Ayrıca sayılar da sadece Bulgaristan'dan gelenleri değil diğer Balkan ülkelerinden gelenleri de içermektedir.

Cumhuriyet Dönemi'nde de devam göç hareketlerinde de Bursa'ya göçmen iskân edilmeye devam etmiştir. Nitekim 1938 yılında 98 haneden oluşan 2.366 kişi Bulgaristan'dan göç ederek Bursa'ya yerleşmiştir (1973 İl Yıllığı, s. 213). Bunların yanı sıra 1950-1988 yılları arasında geçen 38 yıllık süre içerisinde ise Bulgaristan kaynaklı göçlerle gelen göçmenlerin %17'si Bursa'ya yerleşmeyi tercih etmiştir. Nitekim toplam da 270.918 göçmenin geldiği bu süre içerisinde 46.301 göçmen Bursa'ya yerleşmiştir (Konukman, 1990, s. 46). 1989 göçü sonucunda ise gelen göçmenlerin %24,9'una tekabül eden 52.997 göçmen Bursa'ya iskân edilmiştir (Konukman, 1990, s. 85).

1. Çalışma Sahasının Konumu

Araştırma sahası olarak belirlenen Osmangazi İlçesi, Bursa ili içerisinde yer almaktadır. Ayrıca Türkiye'nin Marmara Bölgesi'nin Güney Marmara Bölümü içerisinde kalmaktadır.

Bursa İlinin metropoliten ilçelerinden birisi olan Osmangazi, doğuda Gökdere vadisi; batıda Nilüfer Deresi ve Yeni Mudanya Yolu, kuzeyde Samanlı Dağları, Nilüfer Çayı ve Bursa Ovasının bir kısmını içine almaktadır. İdari açıdan sınırlarına bakıldığı zaman ise kuzeyinde Gemlik; doğusunda Gürsu ve Yıldırım; güneydoğusunda Kestel ve İnegöl; güneyinde Keles; güneybatısında Orhaneli; batısında Nilüfer ve kuzeybatısında ise Mudanya ilçeleri ile çevrilidir (Harita 1). Ayrıca denizden ortalama olarak 150 m. yükseltiye sahip olan ilçe, 621 km² yüzölçümüne sahiptir (Harita Genel Müdürlüğü, 2015, s. 4).

Harita 1: Osmangazi İlçesi Konum Haritası (Eşim, 2020, s. 2).

Osmangazi İlçesi özel konumu bakımından önemli bir yere sahiptir. Nitekim İstanbul, İzmir, Eskişehir yollarının kesiştiği bir noktada yer almaktadır. Bu durum hem Türkiye'nin önemli sanayi merkezlerine yakın olmayı hem de kendi bünyesinde ülkenin önemli endüstri kuruluşlarına ev sahipliği yapmasına sebep olmaktadır. Ayrıca ilçe Mudanya limanına 31 km, Gemlik limanına ise 30 km mesafededir.

Adını Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Osman Bey'den alan Osmangazi ilçesi, 1987 yılında Bursa'nın Büyükşehir statüsü kazanmasıyla kurulmuştur. Ayrıca günümüzde Bursa'nın merkez ilçelerinden birisi olan Osmangazi, 136 mahalleye ve 8.802 sokak ve caddeye sahiptir (<http://www.osmangazi.bel.tr/tr/osmangazi/ilcemiz-hakkinda>, 20.02.2020).

2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Balkanlar'dan Anadolu'ya Yönelik Göçlerin Mekânsal Etkileri (Bursa'daki Bulgaristan Göçmenleri Örneği) başlıklı yüksek lisans tezinden üretilerek hazırlanan bu çalışmanın amacı; Bursa ili Osmangazi ilçesinde Bulgaristan kaynaklı göçlerin mekânsal etkilerinden yer adlarına olan etkisini coğrafi bakış açısı ile ortaya koymaktır. Gördükleri politik baskılardan dolayı Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Bulgaristan Türkleri, yerleşmek için en fazla Bursa ilini tercih ederek, yoğun olarak Bursa merkez ilçesine iskân edilmişlerdir. Göçmenlerin yoğun olarak iskân edildikleri bu yerlerin büyük çoğunluğu, 1987 yılında Bursa'nın büyükşehir ilan edilmesiyle birlikte kurulan Osmangazi ilçesi sınırları içerisinde dâhil edilmiştir. Bundan dolayı da çalışma sahası olarak Osmangazi ilçesi seçilmiştir.

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi ile hazırlanmış bir çalışmadır. Araştırmada aynı kültüre sahip bir grubun incelenmesinin yapıldığından dolayı nitel araştırma yönteminin etnografi deseni kullanılarak bu çalışma hazırlanmıştır. Nitekim Etnografi; "araştırmacının ortak kültüre sahip bir grubun değerlerinin, davranışlarının, inançlarının ve dilinin paylaşılan ve öğrenilen modellerini tanımladığı ve yorumladığı nitel bir desendir" (Creswell, 2018, s. 90). Araştırmanın evreni Osmangazi ilçesinde yaşayan Bulgaristan göçmeleri olarak belirlenmiştir. Bulgaristan kaynaklı göçlerin yer adlarına olan mekânsal etkilerini ortaya koyabilmek için Bulgaristan kökenli yer adları örneklem olarak belirlenmiştir. Ayrıca elde edilen veriler haritalandırılmış, içerik analizleri yapılmıştır. Tablolar, grafikler ve hesaplamalar ise Microsoft Office Excell programı kullanılarak yapılmıştır.

Elimizdeki bu çalışmanın hazırlama ve veri toplama süreci ofis ve saha çalışması olarak iki şekilde gerçekleşmiştir. Ofis çalışmasında konuyla alakalı literatür çalışması yapılmıştır. Bu doğrultuda göç, yer adları, Balkanlar, Türkiye'ye yönelik Balkanlar ve Bulgaristan kaynaklı göçler ve bu göçlerin gerek Türkiye gerekse Bursa iline olan etkileri hakkında yazılmış bilimsel çalışmalar taranmıştır. Ayrıca coğrafya, sahip olduğu multidisipliner yapısından dolayı zaman zaman farklı bilim dallarına ait çalışmalardan yararlanılmasına olanak sağlamaktadır. Bundan dolayı araştırmanın kavramsal ve alansal genişliği nedeniyle başta tarih ve uluslararası ilişkiler bilimlerine ait kaynaklar olmak üzere farklı kaynakların da taranmasına gayret edilmiştir.

Ofis çalışmasında yapılan bir diğer işlemde Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) ortamında olan Osmangazi ilçesindeki yer adlarının taranması olmuştur. Mahalle, sokak, cadde isimlerini içeren veriler Bursa Büyükşehir Belediyesi'nden alınmıştır. İşyeri isimlerinin bulunduğu veriler ise Bursa Büyükşehir Belediyesi BUSKİ Genel Müdürlüğünden temin edilmiştir. Ayrıca çalışma sahası sınırları içerisinde bulunan park, bahçe, bulvar ve yeşil alanlarının isimlerinin bulunduğu veriler, Bursa Büyükşehir Belediyesi ile Osmangazi Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğünden Microsoft Office Excell ortamında temin edilmiştir. Bahsi geçen bu veriler taranarak Bulgaristan kökenli yer adları belirlenmiş ve frekans analizleri yapılmıştır.

Çalışmanın hazırlık aşamasının ikinci safhasını ise saha çalışmaları oluşturmaktadır. Farklı tarihlerde gerçekleştirilen saha çalışmalarında yapılandırılmış mülakat yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda daha önceden belirlenmiş Bulgaristan kaynaklı göçler ile kurulan mahallelerin ve Bulgaristan kökenli yer adlarının bulunduğu mahallelerin muhtarları (31 görüşmeci) ve Bulgaristan kökenli isimlere sahip olduğu düşünülen işyerlerinin sahipleriyle (185 görüşmeci) görüşülmüştür. Toplamda 216 kişiyle yapılan görüşme sürecinde, yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Ayrıca katılımcılara uygulanan bu görüşme

formları Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulları'nın (Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu) 26 Şubat 2021 tarihli ve 2021-02 sayılı oturumunda oybirliği ile onaylanmıştır. Saha çalışması sonrasında elde edilen veriler, kodlar verilerek içerik analizleri yapılmış, tablo, grafik ve fotoğraflarla görselleştirilmiştir.

3. Araştırmanın Hipotezi ve Problemi

Göç eden insanlar gittikleri yere, geldikleri yerin izlerini taşırlar. Bu doğrultuda çalışmanın hipotezi; “Bulgaristan kaynaklı göçler sonucunda Bursa’ya iskân edilen göçmenler de geldikleri yerlerin özelliklerini ve kültürlerini Bursa’ya yansıtarak yer adları üzerine birçok etkiye neden olmuşlardır”. Böylece Bursa’da köy, mahalle, cadde, sokak, park, bahçe ile yeşil alan ve iş yerlerinde Bulgaristan kökenli isimler görmek mümkündür. Bunun yanı sıra Bulgaristan göçmenleri için öncülük etmiş kişilerin isimleri de yer adı olarak kullanılmışlardır. Sahip olduğumuz bu hipotezin doğruluğunu ortaya koymak amacıyla, Bursa’da alan araştırması yaparak elimizdeki bu çalışma hazırlanmıştır. Bu doğrultuda Bursa’da en fazla Bulgaristan doğumlu nüfusun yaşadığı Osmangazi İlçesi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Ayrıca saha çalışmaları esnasında bazı işyeri sahiplerinin yoğun olması, bazılarının iş yerlerinde olmaması ve bazı işyeri sahiplerinin ise görüşme formundaki bazı sorulara cevap vermek istememeleri gibi durumlar bu çalışmanın sınırlılıkları arasında bulunmaktadır.

Hipotezimizi sınamak için ana problem cümlesi; “Bursa ili sınırları içerisinde bulunan Osmangazi ilçesinde Bulgaristan kaynaklı göçlerin mekânsal etki olarak yer adlarına etkisi var mı? Varsa bunlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın alt problem soruları ise şöyledir:

- Osmangazi sınırları içerisinde bulunan Bulgaristan kaynaklı göçler sonucunda kurulan yerleşmelerden kaç tanesinde Bulgaristan kökenli isim vardır?
- Bulgaristan göçmenleri için öncülük etmiş kişilerin isimlerinin verildiği cadde, sokak, park var mı?

4. Bulgular

Bursa ili Osmangazi ilçesinde Bulgaristan kaynaklı göçlerin mekânsal etkilerinden yer adlarına olan etkisini belirlemek için ilçe sınırlarında bulunan mahalle, cadde, sokak, park, bahçe, yeşil alan ve işyeri isimlerine ait veriler taranmıştır. Bulgaristan’daki yerleşme, bölge, coğrafi unsur, yöresel yiyecek isimleri ve Bulgaristan göçmenlerine öncülük etmiş kişilerin isimleri tarama kelimeleri olarak baz alınmıştır. Bunun sonucunda elde edilen sonuçlar ise şöyledir:

4.1. Mahalle, Sokak ve Cadde Adlarına Etkisi

Bulgaristan kaynaklı göçlerin Osmangazi ilçesinin şehrsel toponimisine olan etkilerini belirlemek amacıyla ilk olarak ilçe sınırları içerisinde yer alan 136 mahalle, 8.802 cadde, sokak verisi Bursa Büyükşehir Belediyesinden temin edilerek taranmıştır. Bunun sonucunda Bulgaristan’da bulunan yerleşme adları, bölge ya da orada bulunan nehir isimleri (Harita 3) ile Bulgaristan Türkleri için öncülük etmiş kişilerin isimlerinin ilçede yer adı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 1).

Çalışma sahası sınırları içerisinde en fazla kullanılan Bulgaristan kökenli sözcük Kırcaali’dir (Şekil 1). Nitekim bu isim 5 kez kullanılmıştır. Bunu 4 kez ile Filibe, 3 kez

kullanılan Deliorman ile Tunca ve 2 kez kullanılan Burgaz sözcükleri takip etmektedir. Bulgaristan'da yerleşme isimleri olan Adalı, Cebel, Çırpan, Koşukavak, Mestan, Plevne, Vidin, Yanbol sözcükleri ile kişi isimleri olan Mümin Gençoğlu, Rusçuklu Mustafa ve Koca Yusuf isimleri ise birer kez kullanılmışlardır (Tablo 1). Ayrıca bu yer adları ilçenin kuzeyinde bulunan mahallelerde görülmektedir (Harita 2).

Tablo 1: Osmangazi İlçesinde Bulgaristan Kökenli Yer Adları

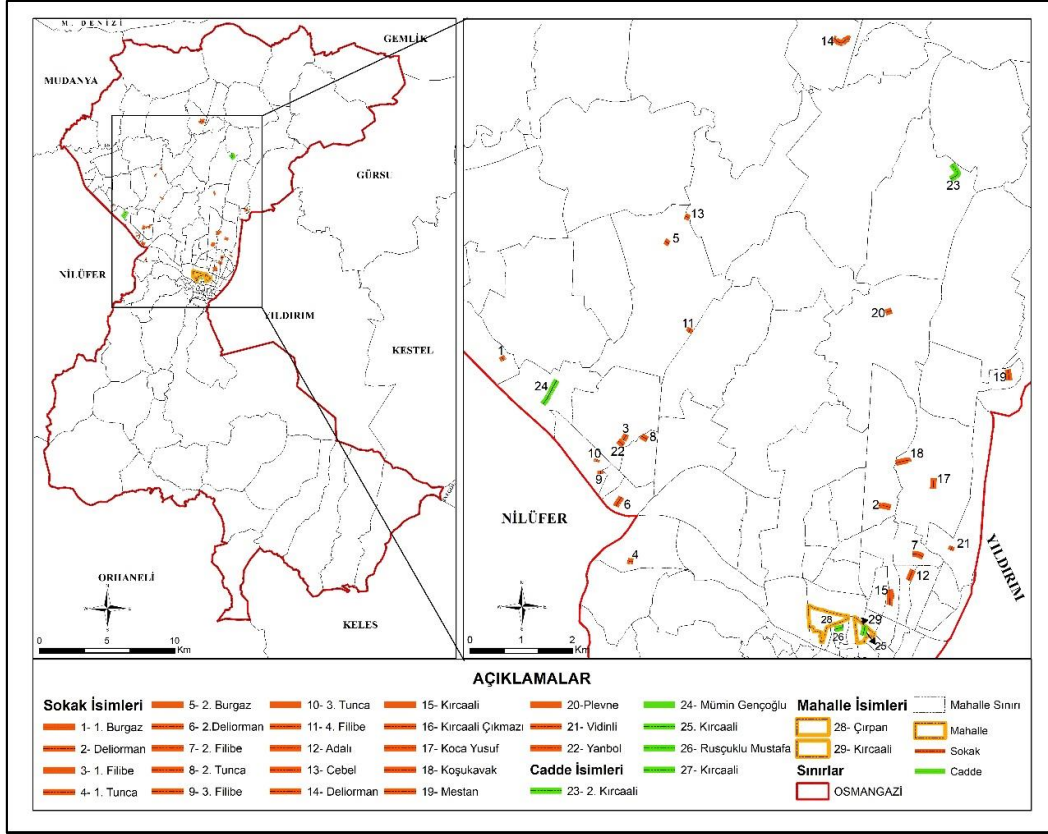
SIRA	SÖZCÜK	KULLANILMA SIKLIĞI
1	Kırcaali	5
2	Filibe	4
3	Deliorman	3
4	Tunca	3
5	Burgaz	2
6	Adalı	1
7	Cebel	1
8	Çırpan	1
9	Koşukavak	1
10	Mestan	1
11	Plevne	1
12	Vidin	1
13	Yanbol	1
Kişi İsimleri		
14	Mümin Gençoğlu	1
15	Rusçuklu Mustafa	1
16	Koca Yusuf	1

(Eşim, 2020, s. 105).

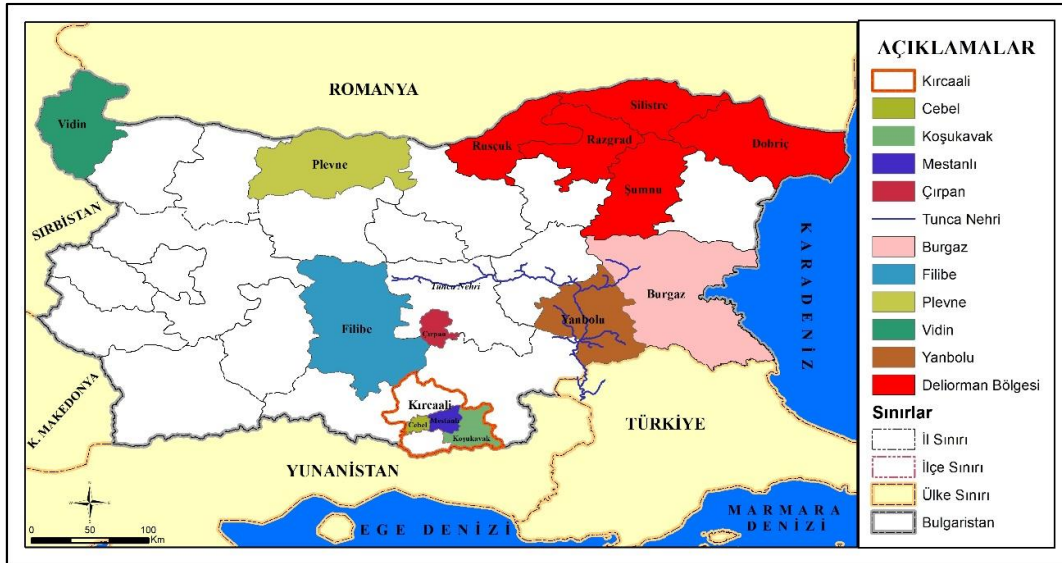

Şekil 1: Osmangazi İlçesinde Yer Adlarında Bulgaristan Kökenli Kullanılan Sözcüklerin Kelime Bulutu*
(Eşim, 2020, s. 10).

* Kelimelerin punto büyüklükleri kullanılma sıklıklarını göstermektedir. Kelimelerin kullanılma sıklıkları için Tablo 1'e bakınız.

Harita 2: Bulgaristan Kökenli Yer Adlarının Osmangazi İlçesindeki Dağılımları (Eşim, 2020, s. 105).

Harita 3: Osmangazi'de Bulunan Bulgaristan Kökenli İsimlerin Bulgaristan'daki Karşılıkları (Eşim, 2020, s. 106).

Bulgaristan kaynaklı göçler sonucunda kurulan yerleşmelere göçmenler, geldikleri yerin isimlerini, geldikleri dönemin padişahının ismini (Demirel, 2008, s. 48) ya da kavuştukları adalet veya özgürlüğe ithafen isimler vermişlerdir. Bu durum çalışma sahası sınırları içerisinde kalan Bulgaristan Türkleri tarafından kurulan yerleşmelerde de görülmektedir.

93 Muhacereti sonucunda kurulan yerleşmelerden Çırpan, Rusçuk, Tırnova mahallelerinin isimlerine bakıldığı zaman göçmenlerin geldikleri yerlerden dolayı bu isimlerin verildikleri görülmektedir. Ancak Rusçuk ve Tırnova mahallelerinin nüfuslarının azalmasından dolayı çevrelerindeki mahalleler ile birleştirilmişlerdir. Ayrıca bu dönemde kurulan yerleşmelerin isimlerinin sonunda genellikle -ye / -ya ekleri verilmiştir (Kaplıanoğlu ve Kaplıanoğlu, 2014, s. 65). Nitekim alışma sahası içerisinde kalan ve bu dönemde kurulan Selimiye Mahallesi'nin isminde bu durum görülmektedir. 1950-1951 döneminde kurulan yerleşmelerden olan Kırcaali Mahallesi'nin isminin göçmenlerin geldikleri yerin isminin verildiği görülmektedir. Ayrıca bu dönemde göçmenler Bulgaristan'da gördükleri baskı ve zulümden sonra Türkiye'de özgürlüğe kavuştukları için kurdukları mahallelere Hürriyet, Adalet, İstiklâl isimlerini vermişlerdir.

Osmangazi ilçesinde Bulgaristan kökenli yer isimlerinden en fazla kullanılan sözcük olan Kırcaali, Güney Bulgaristan'da Yunanistan sınırında olan bir şehirdir (Harita 3). Bu sözcük çalışma sahası sınırları içerisinde 5 kez kullanılarak mahalle, sokak ve cadde isimlerine verilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Kırcaali Kelimesinin Osmangazi İlçesinde Kullanıldığı Yerler.

YERİN ADI	TÜRÜ	BULUNDUĞU MAHALLE
Kırcaali	Mahalle	Kırcaali
Kırcaali	Sokak	Kođukınar
Kırcaali ıkmağı	Sokak	Kođukınar
Kırcaali	Cadde	Kırcaali
2. Kırcaali	Cadde	Demirtaş Dumlupınar

(Eşim, 2020, s. 107).

Fotoğraf 1: Kırcaali Kelimesinin Kullanıldığı Yerler (Eşim, 2020, s. 108).

Osmangazi ilçesinde yer adı olarak en fazla kullanılan ikinci kelime ise Filibe'dir (Tablo 1). Bulgaristan'da Türklerin yoğun olarak yaşadıkları yerlerden birisi olan Filibe, Kırcaali'nin kuzeyinde bulunmaktadır (Harita 3). Bu kelime, Osmangazi ilçesinde Adalet, Başaran, Yeni Karaman ve Yunuseli mahallelerinde sokak ismi olarak 4 kez kullanılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3: Filibe Kelimesinin Osmangazi İlçesinde Kullanıldığı Yerler.

YERİN ADI	TÜRÜ	BULUNDUĞU MAHALLE
1. Filibe	Sokak	Adalet
2. Filibe	Sokak	Başaran
3. Filibe	Sokak	Yenikaraman
4. Filibe	Sokak	Yunuseli

(Eşim, 2020, s. 108).

Fotoğraf 2: Filibe Kelimesinin Osmangazi İlçesinde Kullanımı (Eşim, 2020, s. 109).

Çalışma sahası içerisinde yer adı olarak en fazla kullanılan kelimeler arasında Bulgaristan kökenli olan Deliorman ve Tunca kelimeleri de yer almaktadır. Bu kelimeler çeşitli mahallelerde üçer defa kullanılarak sokak isimlerine verilmişlerdir (Tablo 4, Tablo 5). Bu iki kelimenin ortak özelliği ise Bulgaristan'da herhangi bir yerleşme adı olmamalarıdır. Nitekim Deliorman, kuzey Bulgaristan'da Rusçuk, Dobriç, Razgrad, Silistre ve Şumnu şehirlerini içine alan bölgeye verilen addır. Tunca, ise Bulgaristan'dan doğup Türkiye sınırlarında Meriç Nehrine karışıp Ege Denizi'ne dökülen nehrin ismidir (Harita. 3).

Tablo 4: Tunca Kelimesinin Osmangazi İlçesindeki Kullanımı.

YERİN ADI	TÜRÜ	BULUNDUĞU MAHALLE
1. Tunca	Sokak	Dikkaldırım
2. Tunca	Sokak	İstiklal
3. Tunca	Sokak	Yenikaraman

(Eşim, 2020, s. 109).

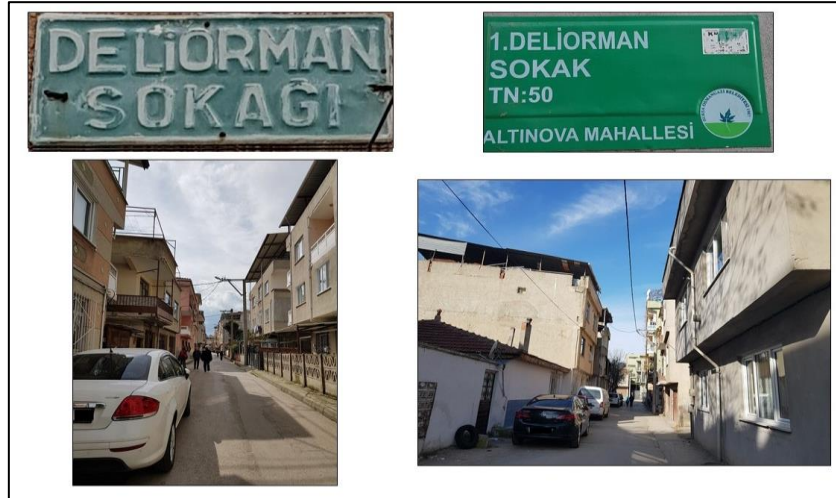

Fotoğraf 3: Tunca Kelimesinin Osmangazi İlçesindeki Kullanımı (Eşim, 2020, s. 109).

Tablo 5: Deliorman Kelimesinin Osmangazi İlçesindeki Kullanımı.

YERİN ADI	TÜRÜ	BULUNDUĞU MAHALLE
Deli Orman	Sokak	Ovaakça Merkez
1. Deliorman	Sokak	Altınova
2. Deliorman	Sokak	Soğukkuyu

(Eşim, 2020, s. 110).

Fotoğraf 4: Deliorman Kelimesinin Osmangazi İlçesindeki Kullanımı (Eşim, 2020, s. 110).

Burgaz kelimesi de çalışma sahası sınırları içerisinde yer adı olarak kullanılan Bulgaristan kökenli sözcüklere aittir (Tablo 1). Akpınar ve Yunuseli mahallelerinde sokak ismi olarak kullanılan bu kelime (Tablo 6), Bulgaristan'da doğusunda Karadeniz'e kıyısı olan bir şehrin ismidir (Harita 3).

Tablo 6: Burgaz Kelimesinin Osmangazi İlçesindeki Kullanımı.

YERİN ADI	TÜRÜ	BULUNDUĞU MAHALLE
1. Burgaz	Sokak	Akpınar
2. Burgaz	Sokak	Yunuseli

(Eşim, 2020, s. 110).

Fotoğraf 5: Burgaz Kelimesinin Osmangazi İlçesindeki Kullanımı (Eşim, 2020, s. 111).

Cebel, Mestan, Plevne, Vidin, Yanbol, Adalı, Koşukavak ve Çırpan, Osmangazi ilçesinde yer adı olarak kullanılan diğer Bulgaristan kökenli kelimelerdir. Çalışma sahasında birer kez kullanılan bu isimler, Bulgaristan'da şehir isimleridir (Harita 3). Bu kelimelerden Çırpan kelimesi, mahalle ismi olarak kullanılırken diğerleri sokak ismi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tablo 7: Osmangazi İlçesinde Yer Adı Olarak Kullanılan Bulgaristan Kökenli Diğer Kelimeler.

YERİN ADI	TÜRÜ	BULUNDUĞU MAHALLE
Cebel	Sokak	Yunuseli
Mestan	Sokak	Doğanevler
Plevne	Sokak	Panayır
Vidinli	Sokak	Veysel Karani
Yanbol	Sokak	Adalet
Adalı	Sokak	Selamet
Koşukavak	Sokak	Küçük Balıklı
Çırpan	Mahalle	Çırpan

(Eşim, 2020, s. 111).

Fotoğraf 6: Cebel, Mestanlı ve Plevne Kelimelerinin Osmangazi İlçesindeki Kullanımları (Eşim, 2020, s. 112).

Fotoğraf 7: Yanbol, Vidinli ve Koşukavak Kelimelerinin Osmangazi İlçesindeki Kullanımları (Eşim, 2020, s. 112).

Yukarıda bahsedilen Bulgaristan kökenli isimlerin yanı sıra çalışma sahası sınırları içerisinde Bulgaristan göçmenleri için öncülük etmiş kişilerin ya da tarihimizde önemli yer edinmiş Bulgaristan doğumlu kişilerin isimleri de yer adı olarak kullanılmıştır (Tablo 1).

Bağlarbaşı mahallesinde bir caddeye isminin verildiği Mümin Gençoğlu, Bulgaristan göçmenleri için öncülük etmiş bir kişidir. Ayrıca Balkan Göçmenleri Kültür ve Dayanışma Derneği'nin (Bal-Göç) kurucu üyeleri arasındadır (<http://www.balgoc.org.tr/kisatarih.html>, 06.04.2020). Yine Rusçuklu Mustafa da, mahalle muhtarından edinilen bilgiye göre 93 Muhacereti döneminde muhacirlere öncülük etmiş kişilerdendir. Günümüzde ismi, Hocahasan Mahallesinde bir caddeye verilmiştir. Ayrıca Rusçuklu Mustafa, cami kitabesinde yazılan bilgiye göre 1877 yılında Rusçuk isminde bir cami yaptırmıştır. Bu cami ise günümüzde İntizam Mahallesi sınırları içerisinde bulunmaktadır. Koca Yusuf ise 1857-1898 yılları arasında yaşamış Deliorman Bölgesinde bulunan Şumnu doğumlu ünlü güreşimizdir. Bugün ismi Küçükbalıklı Mahallesinde bir sokağa verilmiştir.

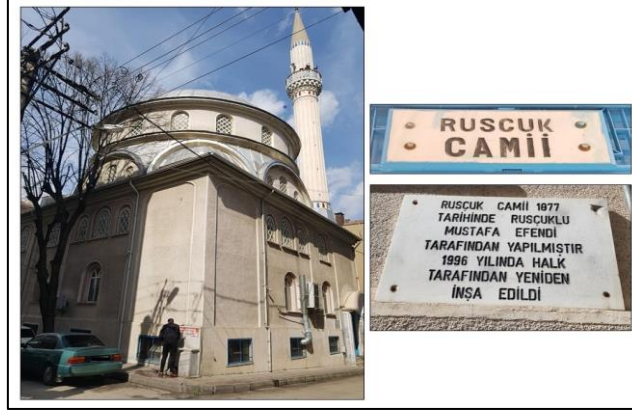
Tablo 8: Bulgaristan Kökenli Kişilerin İsimlerinin Verildiği Yer Adları.

YERİN ADI	TÜRÜ	BULUNDUĞU MAHALLE
Mümin Gençoğlu	Cadde	Bağlarbaşı
Rusçuklu Mustafa	Cadde	Hocahasan
Koca Yusuf	Sokak	Küçükbalıklı

(Eşim, 2020, s. 113).

Fotoğraf 8: Bulgaristan Kökenli Kişilerin İsimlerinin Verildiği Yer Adları (Eşim, 2020, s. 113).

Fotoğraf 9: Rusçuk Camii (Eşim, 2020, s. 113).

Balkanlardan Anadolu'ya yönelik göçler sadece Bulgaristan'dan değil diğer Balkan ülkelerinden de gerçekleşmiştir. Bu göç hareketleri sonucunda da göçmenlerin en fazla yerleştikleri illerden birisi de Bursa olmuştur. Bundan dolayı gerek Bursa'da gerekse çalışma sahası içerisinde bu göçlerin etkilerini görmek mümkündür. Böylece hem Bulgaristan'ı hem de diğer Balkan ülkelerini kapsayan bu kelimeler çalışma sahasının farklı mahallelerinde sokak ismi olarak kullanıldıkları tespit edilmiştir (Tablo 10). Bu kelimeler ise şöyledir: Tuna, Balkan, Meriç, Rodop ve Rumeli (Tablo 9).

Yukarıda bahsedilen kelimeler içerisinde en fazla kullanılan kelime Tuna'dır (Şekil 2). Nitekim bu kelime 10 kez kullanılmıştır (Tablo 9). Bu kelime Avrupa kıtasının ikinci en uzun nehri olan ve Bulgaristan-Romanya arasında doğal sınır oluşturan Tuna Nehrinden gelmektedir ve 10 kez kullanılarak sokak isimlerine verilmişlerdir (Tablo 10). Balkan ve Meriç kelimeleri en fazla kullanılan diğer ortak kelimelerdir (Tablo 9). Osmangazi ilçesinde dörder kez sokak ismi olarak kullanılmışlardır (Tablo 10). Balkan ismi Avrupa Kıtasının güneydoğusunda yer alan ve Bulgaristan'ın da üzerinde bulunduğu Balkan Yarımadasından gelmektedir. Meriç ismi ise kaynağını Bulgaristan'dan alan ve Türkiye- Yunanistan sınırının bir bölümünü oluşturan ve Ege Denizine dökülen Meriç Nehrinden gelmektedir. Bunların yanı sıra çalışma sahasında hem Bulgaristan'ı hem de diğer Balkan ülkelerini kapsayan diğer kelimeler ise Rodop ve Rumeli'dir (Tablo 9). Birer kez kullanılan bu kelimelerden Rodop, büyük çoğunluğu Bulgaristan sınırlarında olan ancak Yunanistan sınırları içerisinde de yer alan Rodop Dağlarından gelmektedir. Rumeli ise Osmanlı Devleti döneminde genel olarak Balkanlar için kullanılan bir isimdir.

Tablo 9: Osmangazi İlçesindeki Hem Bulgaristan Hem de Diğer Balkan Ülkelerinde Görülebilen Yer Adlarının Kullanılma Sıklıkları.

SÖZCÜK	KULLANILMA SIKLIĞI
Tuna	10
Balkan	4
Meriç	4
Rodop	1
Rumeli	1

(Eşim, 2020, s. 115).

Şekil 2: Osmangazi İlçesindeki Hem Bulgaristan Hem de Diğer Balkan Ülkelerinde Görülebilen Yer Adlarının Kullanılma Sıklıkları* (Eşim, 2020, s. 115).

Tablo 10: Hem Bulgaristan Hem de Diğer Balkan Ülkelerinde Görülen İsimlerin Osmangazi İlçesinde Yer Adı Olarak Kullanımları.

İSMİ	TÜRÜ	BULUNDUĞU MAHALLE
1. Tuna	Sokak	Atıcılar
2. Tuna	Sokak	Gülbahçe
2. Şentuna	Sokak	Yunuseli
3. Tuna	Sokak	Mollafenari
4. Tuna	Sokak	Sırameşeler
5. Tuna	Sokak	Yeni Karaman
6. Tuna	Sokak	Yeşilova
Tuna	Sokak	Ovaakça Çeşmebaşı
Tunalı	Sokak	Küçükbalıklı
Öztuna	Sokak	Yenikaraman
Balkan	Sokak	Küçükbalıklı
3. Balkan	Sokak	Hamitler
4. Balkan	Sokak	Hürriyet
5. Balkan	Sokak	Güneştepe
4. Meriç	Sokak	Kemerçeşme
6. Meriç	Sokak	Mehmet Akif
8. Meriç	Sokak	Tuna
9. Meriç	Sokak	Yunuseli
Rodop	Sokak	İstiklal
Rumeli	Sokak	Zafer

(Eşim, 2020, s. 115-116).

Yapılan taramalar sonucunda hem Türkiye’de hem de Bulgaristan’da da kullanılan kelimeler olduğu da tespit edilmiştir. Kavaklı, Hasköy, Akpınar, Kazanlık ve Arda bahsi geçen bu kelimelerdir. Çalışma sahasında Ancak bu isimlerin Bulgaristan kaynaklı olup olmadıklarını belirlemek güçtür. Mesela Akpınar isminde Bulgaristan’da bir yerleşme, Osmangazi ilçesinde ise mahalle bulunmaktadır. Ancak mahalle muhtarıyla yapılan görüşme sonucunda mahallenin Bulgaristan ile ya da Bulgaristan kaynaklı göçlerle bir bağlantısının olmadığı ifade edilmiştir.

* Kelimelerin punto büyüklükleri kullanılma sıklıklarını göstermektedir. Kelimelerin kullanılma sıklıkları için Tablo 9’a bakınız.

4.2. Park, Bahçe ve Yeşil Alan İsimlerine Etkileri

Bulgaristan kaynaklı göçlerin Osmangazi ilçesinin şehrsel toponimisine etkilerini ortaya koymak için inceleme yapılan bir diğer alan da Osmangazi ilçesinde yer alan park, bahçe ve yeşil alan isimleri olmuştur. Bu doğrultuda Bursa Büyükşehir Belediyesi ve Osmangazi Belediyesi park ve bahçeler müdürlüklerinden temin edilen 752 park, bahçe ve yeşil alan ismi taranmış ve Bulgaristan kökenli olabilecek isimler tespit edilmeye çalışılmıştır.

Elde edilen verilere göre çalışma sahasında doğrudan Bulgaristan kökenli isme sahip olan park, bahçe ve yeşil alan olmadığı tespit edilmiştir. Ancak Bulgaristan kaynaklı göçlerle ilişkili olabilecek isimler olduğu görülmüştür (Tablo 11). Bu isimleri de üç farklı şekilde sınıflandırabiliriz. Bunlar:

- Bulgaristan Kaynaklı Göçler Sonucunda Kurulan Mahallelerin Adının Verildiği Parklar
- Bulgaristan Göçmenlerine Öncülük Etmiş Kişilerin İsimlerinin Verildiği Parklar
- Bulgaristan Kaynaklı Göçler ile de İlişkili Olabilecek İsimlere Sahip Parklar

Tablo 11: Osmangazi İlçesinde Bulgaristan Kaynaklı Göçleler ile İlişkili Park, Bahçe ve Yeşil Alan İsimleri.

PARK ADI	KULLANIM BİÇİMİ	MAHALLE
Vahdettin Cebel Çocuk Parkı	Çocuk Parkı	Hürriyet
Mümin Gençoğlu Parkı	Çocuk Parkı	Hürriyet
Vahdettin Cebel Dinlenme Parkı	Dinlenme Parkı	Hürriyet
Hürriyet Meydanı Dinlenme Parkı	Dinlenme Parkı	Hürriyet
Hürriyet Mah. Muhtarlık Bahçesi Yeşil Alan	Yeşil Alan	Hürriyet
Hüseyinalan Parkı	Çocuk Parkı	Hüseyinalan
Hüseyinalan Meydanı Dinlenme parkı	Dinlenme parkı	Hüseyinalan
Nilüfer park	Çocuk Parkı	Nilüfer
Nilüferköy Parkı	Çocuk Parkı	Nilüfer
Nilüfer Fitness Alanı	Dinlenme Parkı	Nilüfer
Yenikaraman Meydan -Cami Çevresi Dinlenme Alanı	Dinlenme Parkı	Yenikaraman
Yenikaraman Çamlık Dinlenme Parkı	Dinlenme Parkı	Yenikaraman
Rumeli Cd. Orta Refüj	Yeşil Alan	Akpınar
Muhacir Kent Çocuk Parkı	Çocuk Parkı	Demirtaş Dumlupınar
Göçmenler Park	Dinlenme Parkı	İstiklâl

(Eşim, 2020, s. 117).

Bulgaristan kaynaklı göçler sonucunda kurulan Hürriyet, Yeni Karaman Mahalleleri ile Hüseyinalan ve Nilüfer köylerindeki parklara buldukları yerleşmelerin adları verilmiştir (Tablo 11).

Bulgaristan göçmenleri için öncülük etmiş kişilerden olan Mümin Gençoğlu ve Vahdettin Cebel'in isimleri parklara verilen kişi isimleridir (Tablo 11). Daha önceden de değinildiği üzere Mümin Gençoğlu, Bulgaristan göçmenlerine öncülük etmiş ve Bal-Göç Derneği'nin kurucu üyeleri arasındadır. Vahdettin Cebel ise mahalle muhtarından alınan bilgiye göre Hürriyet Mahallesi'nin eski muhtarlarındandır.

Fotoğraf 10: Mümin Gençoğlu Hürriyet Meydanı (Eşim, 2020, s. 118).

Fotoğraf 11: Vahdettin Cebel Parkı (Eşim, 2020, s. 118).

Osmangazi İlçesi sınırları içerisinde bulunan parkların ya da yeşil alanların isimlerinin Bulgaristan kaynaklı göçlerle ilişkilerine bakıldığı zaman göze çarpan bir diğer durumda yukarıda da değinildiği üzere bazı park isimlerinin ya da yeşil alan isimlerinin Bulgaristan göçleriyle de ilişkili olabileceğidir. Nitekim Tablo 11’de yer alan Rumeli Caddesi Orta Refüj yeşil alan ile Muhacir Kent Çocuk Parkı ve Göçmenler Parkı isimleri bu sınıfa girmektedir. Çünkü bu isimler doğrudan Bulgaristan kökenli olmasa da Bulgaristan göçmenlerini de kapsayan isimlerdir.

4.3. İşyeri Adlarına Etkisi

Osmangazi ilçesinde Bulgaristan kaynaklı göçlerin yer adlarına etkisini ortaya koymak için inceleme yapılan alanlardan birisi de işyeri adları olmuştur. Bu doğrultuda Bursa Büyükşehir Belediyesi BUSKİ Genel Müdürlüğünden temin edilen veriler doğrultusunda Bulgaristan’da bulunan yerleşme, bölge, coğrafi unsur, yöresel yiyecek isimleri baz alınarak ilçe sınırları içerisinde yer alan 36.352 işyeri ismi taranmıştır. Bunun sonucunda ise 185 işyeri isminin Bulgaristan ile alakalı olabileceği tespit edilmiştir. Daha sonra yapılan saha çalışmasıyla iş yeri sahipleriyle görüşülüp Bulgaristan ile bağlantılı olup olmadığı sorulmuştur. Böylece 32 işyerinin isimlerinin Bulgaristan kaynaklı göçlerle doğrudan bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Muhakkak ki ilçede Bulgaristan göçmenlerine ait çok daha fazla işyeri bulunmaktadır. Ancak göçmenlerin Bursa’ya sağladıkları uyumdan dolayı işyerlerine Bulgaristan kökenli isimlerden daha çok kendileri için daha fazla anlam ifade eden (aile bireylerinin isimleri, buldukları cadde, mahalle, sokak vb.) isimler vermişlerdir.

Bulgaristan kaynaklı göçlerle bağlantısı olan 32 işyerine genelde Bulgaristan'da bulunan illerin, yeryüzü şekilleri ya da yöresel yiyecek isimlerinin verildiği tespit edilmiştir (Tablo 12). Balkan ve Cebel kelimeleri en fazla kullanılan işyeri isimleridir (Şekil 3). Nitekim bu kelimeler beşer kez kullanılmışlardır (Tablo 12). Balkan ismini Bulgaristan'ın da üzerinde bulunduğu Balkan yarımadasından gelirken Cebel ise Kırcaali'ye bağlı bir yerleşmedir (Harita 3). İşyeri isimleri içerisinde en fazla kullanılan diğer kelimeler ise 4 kez kullanılan Rodop ve Tuna isimleridir. Bu iki kelimenin ortak özelliği ise Bulgaristan'da coğrafi unsur isimleri olmalarıdır. Arda, Filibe ve Kırcaali kelimeleri 2 kez kullanılarak en fazla kullanılan kelimeler arasında yer almaktadırlar. Bunlardan Arda bilindiği üzere Meriç Nehrine batıdan bağlanan bir akarsuyun ismi iken, Kırcaali ve Filibe il isimleridir. Ardino, Eğridere, Baniçka, Meriç, Mestanlı, Rusçuklu, Varna, Rojen kelimeleri de birer kez kullanılan isimlerdir (Tablo 12). Bu isimlerden Baniçka hariç diğerleri Bulgaristan'da bulunan yerleşmelerin ya da coğrafi unsurların adı iken Baniçka ise Bulgaristan'ın yöresel olan böreklerinden birisinin adıdır. Rojen ise iş yeri sahibinin belirtmesine göre Smolyan bölgesinde bulunan bir dağın adıdır. Ayrıca bu işletmeler daha çok ilçenin merkezinde ve Bulgaristan göçmenleri tarafından kurulan mahallelerde yer almaktadırlar (Harita 4).

Tablo 12: Osmangazi İlçesindeki Bulgaristan Kökenli İş Yeri İsimleri.

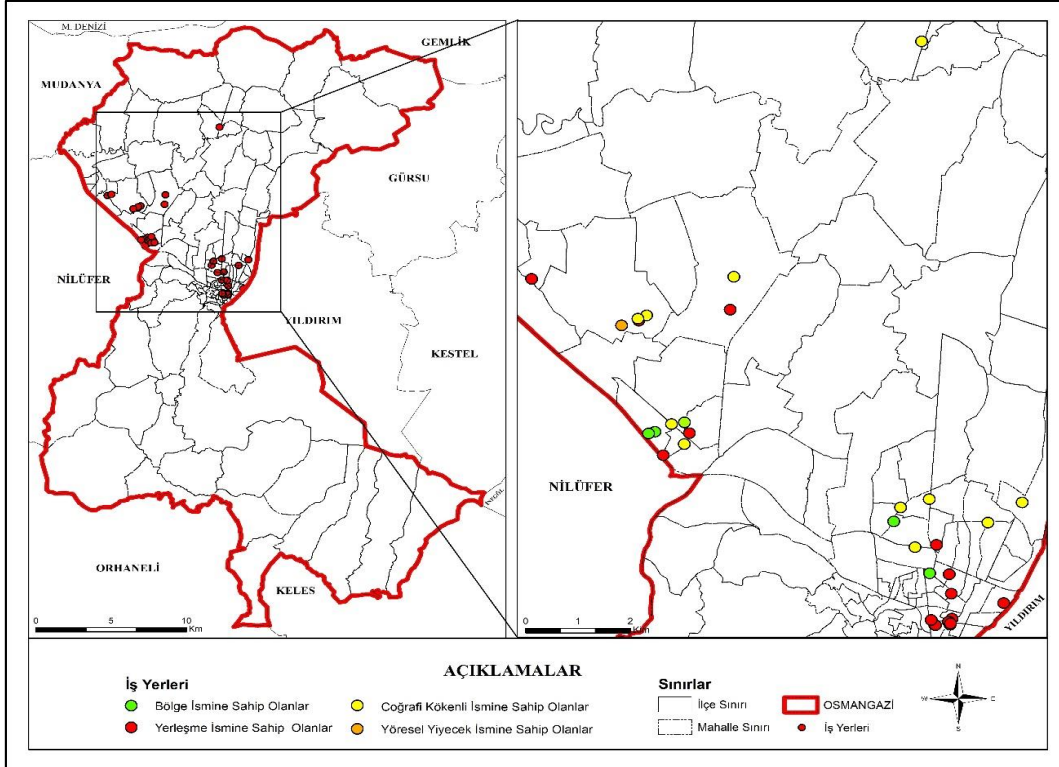
TÜRÜ	SÖZCÜK	KULLANILMA SIKLIĞI
Yerleşme İsmi Olanlar	Cebel	5
	Kırcaali	2
	Filibe	2
	Eğridere	1
	Ardino ¹	1
	Mestanlı	1
	Rusçuk	1
	Varna	1
Coğrafi Kökenli İsmi Olanlar	Rodop	4
	Tuna	4
	Arda	2
	Meriç	1
	Rojen	1
Bölge İsmi Olanlar	Balkan	5
Yöresel Yiyecek İsmi Olanlar	Baniçka	1

(Eşim, 2020, s. 120).

Şekil 3: Osmangazi İlçesindeki Bulgaristan Kökenli İş Yerleri İsimlerinin Kullanılma Sıklığı* (Eşim, 2020, s. 121).

¹ Eğridere İsminin Bulgaristan'daki Karşılığı.

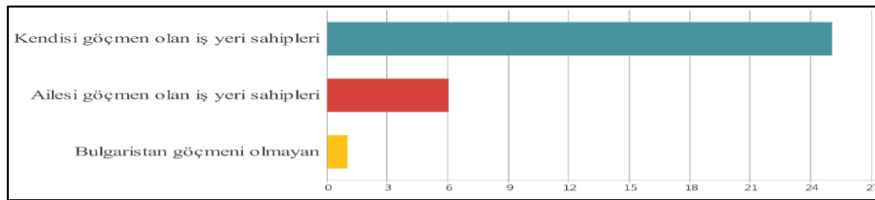
Harita 4: Bulgaristan Kökenli İsme Sahip Olan İş Yerlerinin Osmangazi İlçesindeki Dağılımları (Eşim, 2020, s. 121).

Bulgaristan kökenli isme sahip olduğu belirlenen işyerlerinin sahipleriyle yapılan görüşmede ilk olarak Bulgaristan göçmeni olup olmadıkları sorulmuştur. Bunun sonucunda 25 katılımcının kendisinin Bulgaristan göçmeni olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra 6 katılımcı ise ailesinin Bulgaristan göçmeni olduğunu belirtmiştir. Ayrıca 1 katılımcı ise Bulgaristan göçmeni olmadığını belirtmiştir (Tablo 13).

Tablo 13: Göçmenlik Durumuna Göre Görüşmeciler.

GÖÇMENLİK DURUMU	KATILIMCI
Kendisi Göçmen Olan İş Yeri Sahipleri	25
Ailesi Göçmen Olan İş Yeri Sahipleri	6
Bulgaristan Göçmeni Olmayan	1
Toplam Katılımcı Sayısı	32

(Eşim, 2020, s. 122).

Grafik 1: Göçmenlik Durumuna Göre Görüşmeciler (Eşim, 2020, s. 122).

Saha çalışması sırasında katılımcılara göç ettikleri dönem de sorulmuştur. Ancak çeşitli nedenlerden dolayı bazı katılımcılara ait bu bilgi öğrenilememiştir. Bundan dolayı 23

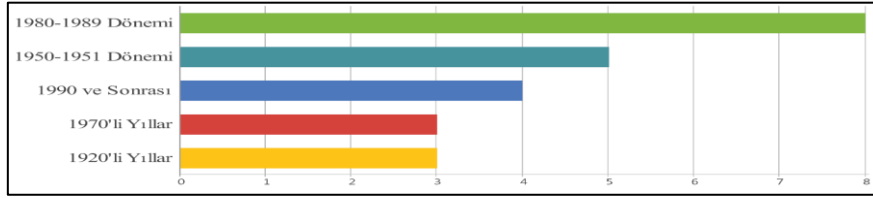
* Kelimelerin punto büyüklüğü kullanılma sıklığını göstermektedir. Kelimelerin kullanılma sıklıkları için Tablo 12'ye bakınız.

katılımcının göç ettiği dönem öğrenilebilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda 1980-1989 döneminde gelen katılımcı sayısının fazla olduğu anlaşılmıştır (Grafik 2). Nitekim 8 katılımcı bu dönemde geldiğini belirtmiştir. Bunu 1950-1951 dönemi takip etmektedir. Katılımcıların 5'i bu dönemde göç etmişlerdir. Bunların yanı sıra 4 katılımcı ise 1990 ve sonrası dönemde göç ettiklerini belirtmiştir. Ayrıca üçer katılımcı da 1970 ve 1920'li yıllarda geldiğini belirtmiştir (Tablo 14).

Tablo 14: Görüşmecilerin Bulgaristan'dan Göç Ettikleri Dönemler.

GÖÇ EDİLEN DÖNEM	KATILIMCI
1980-1989 Dönemi	8
1950-1951 Dönemi	5
1990 ve Sonrası	4
1970'li Yıllar	3
1920'li Yıllar	3
Göç Ettiği Dönemi Öğrenilen Katılımcı Sayısı	23
Göç Ettiği Dönemi Öğrenilemeyen Katılımcı Sayısı	9
Toplam Katılımcı Sayısı	32

(Eşim, 2020, s. 123).

Grafik 2: Görüşmecilerin Bulgaristan'dan Göç Ettikleri Dönemler (Eşim, 2020, s. 123).

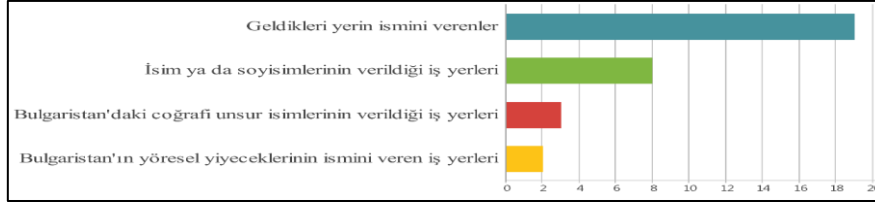
Osmangazi ilçesinde Bulgaristan kökenli işyeri isimlerine bakıldığı zaman Tablo 12'de de görüldüğü üzere en fazla Bulgaristan'daki yerleşme isimlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Yapılan saha çalışmalarında katılımcılara sorulan "İşyerinize neden bu ismi verdiniz" sorusu sonucunda bu durumu destekleyen cevaplar alınmıştır. Nitekim 19 katılımcı işyerlerine geldikleri yerin ismini verdiğini belirtmiştir (Tablo 15). Bunların yanı sıra 8 katılımcı ise isim ya da soyadlarının işyerlerinde kullandıklarını belirtmişlerdir (Tablo 15). Meriç, Tuna, Arda ya da Balkan gibi isimler bu doğrultuda verilen isimler arasındadır (Tablo 12).

Bulgaristan'da bulunan coğrafi unsurların ve yöresel yiyecek isimlerinin de işyerlerinde kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 12). Yapılan saha çalışması sonucunda 3 katılımcı işyerlerine Bulgaristan'daki coğrafi unsurların ismini verdiğini belirtirken, 2 katılımcı ise Bulgaristan'a ait yöresel yiyecek ismini işyerine verdiğini belirtmiştir (Tablo 15). Bu isimlerden birisi Bulgaristan'a ait yöresel bir börek olan Baniçka'dır. Diğer isim ise Rodop'tur. Günümüzde Bulgaristan'da dağ adı olan bu isim ayrıca o yörede yapılan ve adını da Rodop Dağların'dan alan Rodop köftesinden gelmektedir.

Tablo 15: İş Yerlerine Verilen İsimlere Göre Görüşme Sonuçları.

BULGARİSTAN KÖKENLİ İSMİN VERİLMESİNİN NEDENİ	KATILIMCI
Geldikleri Yerin İsmi Verenler	19
İsim ya da Soy isimlerinin Verildiği İş Yerleri	8
Bulgaristan'daki Coğrafi Unsur İsimlerinin Verildiği İş Yerleri	3
Bulgaristan'ın Yöresel Yiyeceklerinin İsmi Veren İş Yerleri	2
Toplam Katılımcı Sayısı	32

(Eşim, 2020, s. 124).

Grafik 3: İş Yerlerine Verilen İsimlere Göre Görüşme Sonuçları (Eşim, 2020, s. 124).

Yukarıda değinilenlerin yanı sıra elde edilen veriler içerisinde günümüzde kapatılmış olan bazı işyerlerinin de isimlerinin Bulgaristan kökenli olabileceği tespit edilmiştir (Tablo 16). Ancak bu işyeri isimlerinden özellikle bazılarının sahipleriyle irtibata geçilemediği için doğrudan Bulgaristan kökenli olduklarını söylemek doğru olmayacaktır. Çünkü bu isimlerden Rodop, Tuna, Rumeli isimleri sadece Bulgaristan'ı kapsamamaktadır. Aynı durum Çırpan ismi içinde geçerlidir. Çünkü Bulgaristan kökenli olan bu isim günümüzde hem Bulgaristan'da hem de Osmangazi ilçesi sınırları içerisinde kullanılmaktadır. Bundan dolayı Çırpan isminin doğrudan Bulgaristan kaynaklı olduğunu söylemeyiz. Bu isme sahip iki iş yeri de Çırpan Mahallesi'nde bulunduğu için bu isim verilmiş olabilir. Ancak böyle olsa dahi bu iş yerlerinin isimlerinde Bulgaristan kaynaklı göçlerin dolaylı bir etkisi söz konusudur. Çünkü Çırpan Mahallesi, 1880'li yıllarda Bulgaristan-Çırpan'dan gelen göçmenler tarafından kurulmuştur.

Tablo 16 içerisinde yer alan işyerlerinden olan Şipka isimli işyeri, günümüzde el değiştirerek Bulgaristan göçmeni olmayan bir kişi tarafından faal olarak işletilmektedir. Bu kişiden alınan bilgiye göre eski sahibinin Bulgaristan göçmeni olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca bu iş yeri günümüzde Bulgaristan göçmeni olmayan bir kişi tarafından işletildiği için Tablo 12 içerisine dâhil edilmemiştir. Ancak bu iş yeri ismi içinde Bulgaristan kaynaklı göçlerin dolaylı bir etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca günümüzde kapatılmış olan Mestanlı ismindeki işyerinin sahibiyle telefonla görüşülmüştür. İş yeri isminin Bulgaristan kökenli olduğu teyit edilmesi üzerine Tablo 12 içerisinde yer almıştır.

Tablo 16: Bulgaristan Kökenli İsme Sahip Olabilecek Kapatılan İş Yerleri

İŞ YERİ İSMİ	BULUNDUĞU MAHALLE
Eğridere	Yeni Karaman
Çırpan	Çırpan
Çırpan	Çırpan
Tuna	Çırpan
Rumeli	Hocaalizade
Şipka	Ulu
Rodop	Sakarya
Rodop	Hacı İlyas
Tunca	Demirtaşpaşa
Mestanlı	Kiremitçi

(Eşim, 2020, s. 125).

5. Sonuç

Güneydoğu Avrupa'da bir yarımada olan Balkanlarda, Osmanlı Devleti'nin 550 yıllık hâkimiyeti sonucunda Anadolu'dan yaşanan göçlerle yoğun bir şekilde Müslüman-Türk nüfus yaşamaya başlamıştır. Ancak 18. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Devleti'nin güç kaybetmeye başlamasının yanı sıra Fransız İhtilali ile fitili ateşlenen Milliyetçilik akımı sonucunda Balkanlarda yaşayan diğer halklar, homojen devlet kurmak amacıyla Osmanlı Devleti'ne karşı

ayaklanmışlardır. Bundan dolayı bölgede yaşayan Müslüman-Türkler birer tehdit olarak görülerek politik baskılar ve katliamlar ile nüfuslarının azaltılması amaçlanmıştır. Böylece Balkanlardan Anadolu'ya yönelik göç hareketleri başlamıştır.

Balkan halklarından Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanan etnik gruplardan birisi de Bulgarlar olmuştur. Topraklarında yaşayan diğer halkları, homojen devlet kurma hedeflerinde tehdit olarak gören Bulgarlar için en büyük tehdit ise en fazla nüfusa sahip olan Müslüman-Türk halk olarak görülmüştür. Bundan dolayı politik baskılar bu nüfus üzerinde yoğunlaşmıştır. Gerek katliamlarla gerekse asimilasyon politikaları ile bu nüfus azaltılmaya çalışılmıştır. Böylece Bulgaristan Türkleri için 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda başlayan ve 1989 yılına kadar devam eden göç hareketleri başlamıştır. Zorunlu kitlesel göç niteliğinde olan bu göç hareketleriyle gelen göçmenlerin büyük bir kısmı iskânlı göçmen statüsüne sahip olmuşlar ve iskân işlemleri devlet eliyle yapılmıştır. Göçmenlerin yoğun bir şekilde iskân edildiği illerden birisi de Bursa olmuştur. Ayrıca göçmenlerin bu il içerisinde olan yerleşmelerinin önemli bir kısmı 1987 yılında Bursa'nın büyükşehir belediyesi statüsü kazanmasıyla kurulan Osmangazi ilçesi sınırları içerisinde kalmıştır.

Göç hareketi beraberinde birçok mekânsal etkiyi de getirmektedir. Başta nüfus üzerinde görülen bu etki, göçmenlerin kendileri için önem arz eden unsurların da mekâna yansıtılması ile de görülmektedir. Çünkü göçlerle sadece insanlar hareket etmemekte sahip oldukları değerler de taşınmaktadır. Bulgaristan kaynaklı göçlerin de birçok etkisi mekân üzerinde görülmektedir. Bu etkilerden birisi de elimizdeki çalışmanın konusunu oluşturan yer adları üzerine olmuştur.

Yapılan araştırmalar sonucunda Osmangazi ilçesinde Bulgaristan kaynaklı göçlerin yer adlarına etki ettiği görülmüştür. Böylece ilçe sınırları içerisinde bulunan mahalle, cadde, sokak, park, bahçe, yeşil alan ile işyerlerine Bulgaristan kökenli isimler verildiği belirlenmiştir. Bu yer adlarını; Bulgaristan'da bulunan yerleşme isimleri, bölge adları, coğrafi unsurlara ait isimler ve yöresel yiyecek isimleri ile kişi adları olarak sınıflandırabiliriz. Yapılan taramalar sonucunda toplamda 60 yere Bulgaristan kökenli isimlerin verildiği tespit edilmiştir. Bunun 28'i mahalle, sokak veya caddelere, 32'si ise işyerlerine verilmiştir.

Bulgaristan göçmenlerinin kurdukları yerleşmelere geldikleri yerlerin isimlerini ya da kavuştukları özgürlüğe ithafen de isimler verdikleri görülmüştür. Nitekim 4 yerleşmeye (Kırcaali, Çırpan, Rusçuk, Tırnova) geldikleri yerin ismini vermişlerdir. Ancak bu yerleşmelerden Rusçuk ve Tırnova zaman içerisinde nüfuslarının azalması sonucunda çevrelerindeki mahallelere bağlanmışlardır. Ayrıca 1950-1951 dönemindeki göçler sonucunda kurulan 3 yerleşmeye (Hürriyet, Adalet, İstiklâl) ise kavuştukları özgürlüğe ithafen isimler vermişlerdir.

Çalışma sahası içerisinde Bulgaristan göçmenleri için öncülük etmiş kişilerin isimlerinin verildiği yer adlarının olduğu görülmüştür. Nitekim 3 kişinin isimleri ilçenin çeşitli mahallelerinde cadde, sokak ya da parklara verildiği tespit edilmiştir. Ayrıca Bulgaristan kaynaklı göçlerle ilişkili olabilecek 15 park, bahçe ya da yeşil alanın olduğu belirlenmiştir. Ancak bunların doğrudan Bulgaristan kökenli isme sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Bunlardan 3'üne Bulgaristan göçmenlerine öncülük etmiş kişilerin isimleri, 9'una Bulgaristan göçleri sonucunda kurulan yerleşmelerin isimleri ve 3'üne de Bulgaristan kaynaklı göçler ile de alakalı olabilecek isim verildiği gözlenmiştir. Bunların yanı sıra çalışma sahası sınırları içerisinde hem

Bulgaristan hem de Türkiye ve diğer Balkan ülkelerinde görülebilen isimlere de rastlanılmıştır. Bu yer adlarının sayısı ise 20'dir.

Son söz olarak söyleyebiliriz ki yapılan araştırmalar, ortaya koyduğumuz hipotezi onaylamaktadır. Yani Bulgaristan kaynaklı göçlerin mekânsal etkilerinden birisi de yer adları üzerine olmuştur. Böylece Bulgaristan göçmenleri geldikleri yerlerin özelliklerini mekâna yansıtarak ilçenin kültürel görünümünün zenginleşmesinde etkili olmuşlardır. Ancak Bulgaristan Türklerinin geldikleri yerlerin hatırası sayılabilecek bu tarz isimlerin göçmen nüfusuna göre az olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı yer adlarının isimlendirilmesinde özellikle Bulgaristan göçmenlerinin yoğun olarak yaşadıkları mahalle, sokak ya da caddelere Bulgaristan Türkleri ile ilgili yer adlarının daha fazla verilmesi önerilmektedir. Böylece ilçenin kültürel görünümüne daha da zenginlik katılabilir.

Kaynaklar

- Alagöz, C. A. (1984). Türkiye yer adları üzerine bazı düşünceler. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yay. No. 60, 11-13 Eylül 1984, Ankara, 11-23.
- Aliağaoğlu, A. ve Uzun, A. (2011). Şehirselsel toponimi (hodonimi): Türkiye için bir tipoloji denemesi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(2), 123-133.
- Arslan A. ve Diyapoğlu E. (2018). Ağrı ili cumhuriyet caddesi'ndeki iş yeri isimlerinin dil/kültür ilişkisi bağlamında değerlendirilmesi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(3), 2039-2058.
- Başvekâlet Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü Çalışmaları. (1955). *Toprak-iskân çalışmaları*. Ankara.
- Bulut, İ. (1996). Sorgun yöresi köy ve mevkii adlarının kaynakları. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3, 30-40.
- Burma, M. (2012). Bulgaristan'ın Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrılış sürecinde Bulgar ayaklanmaları. *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 67-90.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (4. Baskı). (Çev. Mesut Bütün, Selçuk Beşir Demir) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cumhuriyetin 50. Yılında Bursa (1973). *1973 il yillığı*. Ankara: Ajans-Türk Matbaacılık Sanayii.
- Çolak, F. (2013). Bulgaristan Türklerinin Türkiye'ye göç hareketi (1950-1951). *Tarih Okulu*, 14, 113-145.
- Demirel, M. (2008). XIX. yüzyılda Bursa'da göçmen iskânı. *Bursa'nın Zenginliği Göçmenler*, (Ed. Zeynep Dörtok Abacı), Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları, 31-50.
- Deniz, T. ve Ersöz, D. (2020). Safranbolu şehri yer adları: mekân, kültür ve kimlik. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 42, 527-542.
- Doğanay, H. ve Orhan F. (2019). *Türkiye beşeri coğrafyası*, (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Eroz, M. (1984). Sosyolojik yönden Türk yer adları. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Folklor Araştırma Dairesi Yay. No. 60, 11-13 Eylül 1984, Ankara, 43-53.

- Eşim, İ. (2020). *Balkanlardan Anadolu'ya yönelik göçlerin mekânsal etkileri (Bursa'daki Bulgaristan göçmenleri örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Farajzadyan, A. Ve Bulut, İ. (2016). Makü ve köylerinin toponimik analizi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21 (36), 119-134.
- Günel, V. (2012). Batman'da cadde adlandırılmaları: toplumsal bellek oluşturma ve şehirselleme mekâna hâkim olma çabaları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 25, 171-197.
- Hacaloğlu R. A. (2002). Borçalı toponimleri. *Erdem*, 14(40), 27-68.
- Halaçoğlu, A. (2014). Balkan Harbi sırasında Rumeli'den Türk göçleri (1912-1913). (3. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- İbret, B. Ü. (2003). Çankırı'daki köy adları üzerine coğrafi açıdan bir inceleme. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 7, 53-80.
- İpek, N. (1994) *Rumeli'den Anadolu'ya Türk göçleri (1877-1890)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kaplanoğlu, R. ve Kaplanoğlu, O. (2014). *Bursa'nın göç tarihi*. Bursa: Nilüfer Belediyesi.
- Karaçetin, H. (1984). Antik Çağ'da Anadolu'da tarihi yer adları. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay. No. 60, 11-13 Eylül 1984, Ankara, s. 219-223.
- Kayserili, A. (2015), Erzurum şehri'nde yer adları üzerine bir deneme. *Coğrafya'ya Adanmış Bir Ömür: Prof. Dr. Hayati Doğanay*, (Ed. Serhat Zaman ve Ogün Coşkun). Ankara: Pegem, 653-667.
- Koca, N. ve Yazıcı, H. (2011). Afyonkarahisar ilindeki idari yerleşmelerin toponimik sınıflandırılması. *Türk Coğrafya Dergisi*, 56, 1-10.
- Konukman, R. E. (1990). *Tarihi belgeler ışığında büyük göç ve anavatan (nedenleri, boyutları, sonuçları)*. (Haz. Kutlay Doğan). Ankara.
- Korkmaz, N. ve Öztürk, A. (2017). Bulgaristan Türklerinin göç süreci ve göçmenlerin Türkiye'deki iskân ve iş gücüne dayalı entegrasyonu. *ANKASAM Bölgesel Araştırma Yöntemleri*, 1(3), 268-289.
- McCarthy, J. (2018). *Ölüm ve sürgün Osmanlı Müslümanlarının etnik kıyımı: 1821-1922*. (3. Baskı). (Çev. Fatma Sarıkaya). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası göçler ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Orhan, F. (2020). Artvin ilindeki köy yerleşmelerinin toponimik özelliklerine coğrafi bir bakış. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 43, 278-297.
- Sarıbal, İ. (2018). *Osmanlı Devleti'nde muhaceret, iskân ve entegrasyon Bursa sancağı örneği (1845-1908)*. İstanbul: İdeal Kültürel Yayıncılık.
- Şimşir, B. N. (2012). *Bulgaristan Türkleri*. (3. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Türkan, O. (2020). Kırşehir ilinde köy adlarının coğrafi açıdan değerlendirilmesi. *Coğrafya Dergisi*, 41, 61-75.
- Yıldırım, D. (1984). Coğrafya'dan Vatan'a geçiş ve vatan ile göç ediş problemi. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay. No. 60, 11-13 Eylül 1984, Ankara, 157-168.

İnternet Kaynakları

Harita Genel Müdürlüğü, *İl ve İlçe Yüzölçümleri*, 2014, https://www.harita.gov.tr/images/urun/il_ilce_alanlari.pdf s. 4. (20.02.2020).

<http://www.balgoc.org.tr/kisatarih.html>, (06.04.2020).

<http://www.osmangazi.bel.tr/tr/osmangazi/ilcemiz-hakkinda>, (20.02.2020).

Extented Abstract

Place has begun to gain meaning thanks to the naming method used to distinguish anything on the place from another. Since it is not possible to exclude this meaning given to the place from social life, the toponym, which is defined as the place names or the geographical name, is also included in the field of geography. In addition, every society can name the place where they come from due to the sense of belonging where they go. Thus, the place names have also become one of the reflections of people's cultural values on the place. Therefore, in terms of place names, information about the societies living there can be obtained.

As a result of the nationalism movements ignited by the French Revolution as well as the loss of power of the Ottoman Empire towards the end of the 18th century, Bulgarians, like other Balkan nations, who lived under the Ottoman rule for 550 years, started independence movements with the intention of establishing a homogeneous state due to the provocation of foreign states. Muslim-Turks were considered as the biggest obstacle in front of this intent. As a result of the of genocide and assimilation policies to reduce this population, the forced migration movements of the Bulgarian Turks occurred starting with the Ottoman-Russian War in 1877-1878 and continuing till 1989. Thus, hundreds of thousands of Bulgarian Turks, who did not want to lose their identity, migrated from Bulgaria to Anatolia for 112 years.

In addition to its geographical location, Bursa has been among the provinces that the Bulgarian Turks prefer to settle in due to the presence of immigrants' acquaintances, friends, or relatives. As a matter of fact, according to the sources, 15.253 immigrants settled in Bursa city centre starting from the date of 93 Immigration to 1886. It was stated in the yearbook dated 1885-1888 that 30.3% of the immigrants settled in Bursa came from Rumelia. During the ongoing immigration after the proclamation of the republic in Turkey, out of 270.918 immigrants that came between the years 1950-1988, 17% of them (46.301 immigrants) settled in Bursa. As a result of the 1989 immigration, Bursa became the province where the most immigrants settled with 52.997 immigrants.

The aim of this study is to reveal the spatial effects of the Bulgarian immigrations on the place names in Osmangazi in Bursa from a geographical perspective. The places where immigrants densely settled in Bursa were located within the boundaries of Osmangazi, which was established after the declaration of the metropolitan municipality in 1987. Therefore, Osmangazi, one of the metropolitan districts of Bursa, was chosen as the study site.

Because a group sharing the same culture was examined, this study was designed using the Ethnographic Pattern of the Qualitative Research Method. The population of the research consisted of Bulgarian immigrants living in Osmangazi district. In order to reveal the spatial effects of immigrations originating from Bulgaria on the place names, the place names that pointed to Bulgarian origin were determined as a sample. During the design of this study firstly, the literature about the subject was reviewed and then obtaining the place names in Osmangazi from Geographical Information Systems and Microsoft Excel, the place names that could be of Bulgarian origin were determined. In the second stage of the study, as a result of the field studies carried out at different times, interviews were carried out with local authorities (31 interviewees) (or neighbourhood representative) of the districts which were established with immigration originating from Bulgaria and had place names of Bulgarian origin. In addition, the owners (185 interviewers) of the workplaces with the names of Bulgarian origin were interviewed. A semi-structured interview form was developed for the interview process with a total of 216 people. The content analysis of the data obtained was made and visualized with tables, graphics, and figures. In addition, this study sought answers to the following question: “Does the immigration originating from Bulgaria in Osmangazi within the boundaries of Bursa province have an effect on the place names as spatial effect? If so, what are these?”

As a result of the examinations, it was determined that a total of 60 places were given names of Bulgarian origin including 28 districts, streets or avenues, and 32 workplaces, and it was determined that Bulgarian immigrations had an effect on the place names in Osmangazi. This place names could be classified as follows: the names of the settlements in Bulgaria, the names of the regions, the names of the geographical elements, the names of the local food, the people who pioneered the Bulgarian immigrants, and the names of the people who had an important place in our history.

According to the frequency of use, the following are the names of Bulgarian origin given to the districts, streets, and avenues in Osmangazi: Kırcaali, Filibe, Deliorman, Tunca, Burgaz, Adali, Cebel, Çırpan, Koşukavak, Mestan, Plevne, Vidin, Yanbol and the names Mümin Gençoğlu, Rusçuklu Mustafa and Koca Yusuf, respectively. In addition, it was determined that the words Tuna, Balkan, Meriç, Rodop and Rumeli, which include both Bulgaria and other Balkan countries, were used as the place names in Orhangazi. In addition to this, as a result of the scanning, there are place names which were used both in Turkey and Bulgaria such as Kavaklı, Hasköy, Akpınar, Kazanlık, and Arda . However, it is difficult to determine whether these names originated in Bulgaria.

It was determined that there were no parks, gardens, or green spaces having names of a direct Bulgarian origin within the study area. However, it was found that 15 of the parks, gardens and green spaces located in the district had names that may be related to immigration originating from Bulgaria. These names could be classified into three groups: the parks which were named after the districts established as a result of the immigration from Bulgaria; parks which were named after the people who led the Bulgarian immigrants; park or green spaces which were given the names that may be associated with immigrations from Bulgaria.

It is possible to see the spatial effects of immigration originating from Bulgaria in Osmangazi in the names of the workplaces. As a result of the field studies, it was determined that 32 workplace names were linked to Bulgarian immigrants. When these names were considered, it was determined that they were the names of the provinces in Bulgaria (Cebel, Kırcaali, Filibe, Eğridere, Ardino, Mestanlı, Ruse, Varna), landforms (Rodop, Tuna, Arda, Meriç, Rojen) and local foods (Baniçka), and regional names (Balkan). However, it must not be forgotten that there are many workplaces belonging to Bulgarian immigrants in the district. Due to the adaptation of the immigrants to Bursa, they gave their workplaces names that have more meanings to them (names of family members, street, neighbourhood, street, etc.) rather than names of Bulgarian origin. In addition to these names, it was determined that the names of some workplaces that were closed today (Eğridere, Çırpan, Tuna, Rumeli, Şipka, Rodop, Tunca and Mestanlı) could be of Bulgarian origin. However, it will not be correct to say that some of these workplace names are directly of Bulgarian origin since the owners of some workplaces are not contacted. Moreover, among these names, the names Rodop, Danube and Rumeli do not only exist in Bulgaria. The same is true for the name Çırpan because this name, originated in Bulgaria, is used both in Bulgaria and within the boundaries of Osmangazi today. Therefore, it cannot be said that the name Çırpan originates directly in Bulgaria. Even so, there is an indirect effect of Bulgarian immigration on the names of these workplaces because Çırpan District was founded by the immigrants from Bulgaria-Çırpan in the 1880s.

In conclusion, it can be said that one of the spatial effects of immigration originating from Bulgaria is on the place names. Thus, Bulgarian Turks immigrants were effective in enriching the cultural landscape of the district by reflecting the characteristics of the places where they came from. However, it is considered that such names, which can be regarded as the memory of the places where the Bulgarian Turks came from, are fewer than the immigrant population. Therefore, it is recommended that more place names related to Bulgarian Turks should be given especially to the districts, streets or avenues which are densely populated by the Bulgarian immigrants. Thus, cultural landscape of the district can be enriched.